

Ключевые слова: иностранный язык профессиональной направленности, проблемы преподавания, пандемия COVID-19, дистанционное обучение, оценивание.

SUMMARY

Didenko Iryna, Zagoruiko Lyudmyla, Filatova Olena. Problems of teaching foreign languages to students of non-language specialties: before, during and after a pandemic.

The article outlines the problems of teaching English for Specific Purposes that teachers and students faced before the pandemic: insufficient application of the quality control system, differences in the number of academic hours allocated for studying a foreign language at different faculties, a low level of English proficiency among applicants and insufficient – among teachers, the low quality of assessment methods and tests, the concentration of teachers on research and publication activity instead of developing pedagogical skills and mastering new teaching methods and techniques, mixed-ability groups, lack of teacher specialization or, conversely, a false idea of teachers of foreign languages about content of teaching. The article also discusses the problems that have added during the pandemic: the overload of teachers, their lack of digital knowledge and skills, the impossibility of providing objective assessment in a distance format, insufficient feedback between students and teachers, etc. The article also discusses the ways in which the vast majority of the listed problems were solved and, on the basis of generalized experience, as well as feedback from students and teachers, a forecast was made regarding the teaching of foreign languages in the post-pandemic period.

Key words: ESP, teaching problems, COVID-19 pandemic, distance learning, assessment.

УДК 37.015.31:172.15]:34(438)

Тетяна Пахотіна

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0002-5132-4326

DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/510-519

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ

У статті проаналізовано ключові нормативно-правові акти, які лягли в основу виховання патріотизму в Республіці Польща. З'ясовано основоположні світоглядні засади європейських нормативно-правових документів із патріотичного виховання. Проаналізовано основний Закон про освіту, його положення про патріотичне виховання, їх практичне застосування на всіх етапах освітнього процесу та в різних напрямках освітньої діяльності. Виявлено ключові засади таких строкових програмних документів, як «Патріотизм завтрашнього дня» та «Незалежний 2018». Робиться висновок, що польський досвід є прекрасним зразком для розбудови сучасної гнучкої системи національно-патріотичного виховання в Україні.

Ключові слова: патріотичне виховання, нормативно-правові акти, патріотизм, громадянська освіта, Батьківщина, національні цінності, закон.

Постановка проблеми. Одне з найбільш часто обговорюваних питань у публікаціях польських освітян – це проблема патріотичного виховання, яка не обмежується простором однієї держави, а має світове значення, пов'язана із загальнолюдськими цінностями. До того ж недавнє сторіччя незалежності Республіки Польща стало відправною точкою для

переосмислення історії, сьогодення й майбутнього держави, усвідомлення існуючих помилок та недоробок, у тому числі й у сфері виховання, та пошуку нових шляхів подолання кризових моментів. Для України це болюча тема, яка не лише не втрачає злободенності, а, навпаки, набирає все більшої ваги та потребує нових поглядів на проблему. Полегшити розв'язання цієї задачі може позитивний досвід країн зі схожою проблематикою, одна з яких – Республіка Польща, що також стикнулася з деконсолідацією суспільства, падінням довіри до держави та уряду і згасанням патріотичних почуттів до Батьківщини.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема патріотичного виховання не втрачає своєї актуальності в кожній країні, яка хоче залишитися самобутньою й суверенною, зберегти свою мову та культуру – адже хранителем цих атрибутів незалежності держави є народ, а гарантом збереження національних цінностей є любов до Батьківщини. Саме тому це питання постійно перебуває в колі уваги вчених, як українських (В. Волков, О. Бояринцев, О. Діденко, Ю. Афанасьєва, Е. Осевська та ін.), так і польських (Я. Туровський, Т. Котарбінський, В. Оконь, А. Степнік, П. Мазур, М. Титко). Разом із тим, проблема нормативних засад патріотичного виховання школярів у Республіці Польща висвітлена українськими вченими недостатньо.

Мета статті – схарактеризувати нормативні засади патріотичного виховання школярів у Республіці Польща.

Методи дослідження. Досягнення мети передбачало застосування низки методів: загальнонаукових – аналіз, синтез, абстрагування й узагальнення, що уможливили вивчення нормативних засад патріотичного виховання в Республіці Польща.

Виклад основного матеріалу. Польща з 2004 року є членом Європейського Союзу, а, отже, підпорядковується основним законам ЄС, у тому числі й тим, що стосуються виховання та освіти. Власне кажучи, Європа не виокремлює патріотичне виховання як окремий напрям освітньої діяльності, а розроблює та впроваджує громадянську освіту – уніфікований комплекс законів, постанов та рекомендацій, що спрямований на формування та розвиток свідомого, толерантного демократичного суспільства.

Робота в цьому напрямі активно проводиться з початку 90-х років ХХ століття. Останнім часом декілька міжнародних організацій та дослідницьких установ намагалися привернути увагу до ідеї громадянської освіти та дослідження суміжних питань, а також викладання в цій галузі. Наприклад, організація ЮНЕСКО активно пропагувала ідею громадянської освіти в світовому масштабі через своє «Десятиліття ООН з Освіти про

права людини» (1995-2004). З 1997 року Рада Європи реалізує свій проєкт «Освіта для демократичного громадянства» (ОДГ), який є дискусійною платформою для експертів з питань освіти та практиків з усієї Європи, які визначали поняття, розробляли стратегії та налагоджували належну діяльність в галузі освіти. На основі висновків та рекомендацій Рада Європи встановила політичні стандарти в цій галузі та виступала за їх виконання державами-членами. Основна мета проєкту – визначення основних компетентностей, необхідних для становлення активного громадянина демократичного суспільства та вивчення шляхів їх набуття, створення умов для навчання громадянства упродовж усього життя (*Council of Europe*).

«Освіта для демократичного громадянства» стала основною метою освітньої політики в Європі, а два основних її документа (Резолюція, прийнята Постійною конференцією міністрів у Кракові 15-17 жовтня 2000 р. та Рекомендація №12 Комітету міністрів про освіту для демократичного громадянства, прийнята 16 жовтня 2002 р.) наголошують на пріоритетності використання ОДГ у процесі реформування освіти. Наприкінці 1990-х більшість європейських країн прийняли ОДГ як загальний орієнтир для всіх процесів демократичного навчання. Глобальне значення прийнятого Радою Європи проєкту з питань ОДГ охоплює широку семантичну область, що включає конкретні види діяльності, а саме: освіту в галузі прав людини, політичну освіту, демократичну освіту й визначає мету освіти, загальну для всіх демократичних суспільств (*The Council of Europe reports*).

Прийнята в 1999 р. Радою Європи «Декларація та програма освіти для демократичного громадянства, заснованого на правах і обов'язках громадян» зазначала, що навчання демократії повинно стати «значущим компонентом всієї освітньої, виховної, культурної та молодіжної політики і практики» (Гриценчук, 2002, с. 8-9).

Країни Єврозони постійно моніторять рівень свідомості громадян та розробляють нові форми освоєння демократичних цінностей. Так, у 2010 р. Радою Міністрів Європи була прийнята в якості рекомендацій Хартія з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини, яка має на меті систематизацію попереднього досвіду Ради Європи й окреслення напрямів майбутньої діяльності у сфері громадянської освіти. У відповідь на посилення насильницького екстремізму та терористичні атаки по всій Європі та з метою підтвердження рішучості Європи стояти плечем до плеча на підтримку основних цінностей, що лежать в основі Європейського Союзу, міністри освіти та комісар Наврачіч прийняли Паризьку Декларацію в березні 2015 року, яка спрямована на просування

громадянства та спільних цінностей свободи, толерантності та недискримінації через освіту. Декларація містить короткий огляд останніх подій, що стосуються освітньої політики в європейських країнах, аналізує аспекти освітніх систем, охоплених цією політикою, а також рівні освіти.

Що стосується Республіки Польща, то, звісно, вона дотримується загальноєвропейських законів та постанов щодо патріотичного виховання, але в той самий час ми можемо спостерігати тенденцію до виокремлення своєї власної лінії вивчення історії й культури, що передбачає зосередженість на власному національному багатстві. Через намагання узагальнити історичні та культурні надбання країн Євросоюзу кожна окрема країна поступово втрачає свою ідентичність, що дуже непокоїть польських учених та освітян. Марк Титко зазначає, що «справжнього культурного польського розвитку очікувати не доводиться, оскільки існуючий патріотизм -- це карикатура на патріотизм, оскільки він або германофільний, або русофільний, тобто це псевдопатріотизм, який сприяє розмиттю історичної правди, продажу національного багатства, занепаду власної країни, зростанню інтересів зарубіжних країн у країні, звинуваченню поляків у діях, яких вони ніколи не вчиняли» (Tytko M.). Отже, ми бачимо, що патріотичне виховання в Польщі стає все більш національно-центричним, спрямованим на формування нового покоління поляків із правильним ставленням до історії та культури й шанобливим ставленням до національних надбань.

Усе більшого поширення набуває тенденція виокремлення на перше місце в патріотичному вихованні діяльності на благо сьогоденних та майбутніх поколінь, оскільки заклики до жертвовності й готовності покласти життя за Батьківщину втрачають актуальність у сучасних поляків. На нашу думку, це добра тенденція, оскільки подібне виховання уникає агресивної складової та стимулює молодь до діяльної участі в майбутньому своєї країни. Це, у свою чергу, також не суперечить нормативним актам Польської Республіки – патріотичне виховання сприяє розвиткові в молоді почуття відповідальності, любові до Батьківщини, поваги до культурної спадщини Польщі, та, водночас, відкритості й шанобливого ставлення до культурних цінностей Європи та світу. Як зазначено в Законі Республіки Польща «Про систему освіти» від 7-го вересня 1991 року, важливим моментом організації виховної роботи є розподіл відповідальності за її виконання між родиною, закладами освіти та різноманітними громадськими організаціями й осередками суспільної комунікації (*Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty*).

Родина формує основи поведінки людини, закладає підґрунтя майбутньої любові до своєї землі, бажання зберігати та примножувати її

багатства, вчить відповідальним соціальним стосункам, сприяє виробленню почуття відповідальності за спільний добробут, тому на сім'ю покладена чимала відповідальність за успіх патріотичного виховання молодого покоління.

Варто не забувати також, що патріотичне виховання розпочинається змалечку, коли жвава уява малої дитини, велика емоційна чутливість, інтерес до навколишнього світу сприяють формуванню образу Батьківщини, який залишиться на все подальше життя. Саме в сім'ї виховується повага до державних та національних символів, повага та любов до рідної землі, від батьків дитина переймає моделі поведінки щодо народних та національних цінностей, імітуючи поведінку батька та матері, учиться реагувати на них, поважати.

Першим і найважливішим переходом між сімейним вихованням та школою є дошкільна освіта, яка також перебуває в постійному колі уваги науковців. Ознайомлення дітей із державною символікою повинно супроводжуватися радістю та серйозністю водночас, закладати у свідомість маленьких поляків гордість за свою країну, повагу до неї. Неможливо побудувати патріотизм без фундаментальних знань про історію своєї країни, її минуле та традиції, а в маленькому віці цьому сприяє спільне святкування національних та місцевих свят, турбота про місця національної пам'яті, участь у програмах та конкурсах патріотичного характеру, екскурсійні поїздки на історичну тематику, спів патріотичних пісень тощо. Таким чином, навіть у групі наймолодших дітей можна пробудити прихильність до свого міста, своєї країни, навчити бачити їхню красу, пробудити почуття, яке в майбутньому стане справжнім патріотизмом.

Найбільший внесок у патріотичне виховання, як зазначає Закон, робить школа, тому їй має приділятися найвагомійша частина уваги. У школі людина проводить значну частину свого життя, знайомиться з великою кількістю однолітків, вчиться створювати свою класну спільноту. З раннього дитинства школа навчає правильним патріотичним поглядам, вчить поважати герб, прапор та польську мову, не порушувати своєю поведінкою принципів патріотизму. Основні завдання виховної роботи у школі – пробудження національної гордості через вивчення та розуміння мотивів дій народних героїв, роздуми про життя й діяльність людей, які зробили вагомий внесок у національну спадщину Польщі; формування відповідального ставлення до своїх слів та слів інших людей; виховання справжнього патріота, з високою гідністю, честю та внутрішньою дисципліною, здатного на великі вчинки. Школа створює для кожного учня

умови, необхідні для його підготовки до відповідального дорослого життя, відданого служіння своїй країні, боротьби за справедливість та прогрес матеріальної та соціальної сфери розвитку.

У школі діти поєднують теоретичні знання з практикою, виховують любов до праці через працю, отримують ідейно-моральний та патріотичний розвиток, навчаються правильній оцінці та шанобливому ставленню до національних традицій (*Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty*).

Патріотичне виховання служить національній та культурній ідентифікації, готує до життя в суспільстві, впливає на формування зв'язків із рідною країною. Це таке виховання, що формує характер людини таким чином, щоб вона могла в майбутньому послужити своїй Вітчизні (*Powszechna Encyklopedia Filozofii*, 2001, с. 628).

Патріотичне виховання можливе не лише на уроках історії та суспільствознавства, польської мови, географії, катехізації, мистецтва, музики, культурології, а й на уроках з інших предметів (математика, фізика, хімія, біологія, інформатика, економіка, іноземні мови тощо). Скрізь можна передати знання про відомих поляків-патріотів: польських хіміків, фізиків, математиків, біологів, бізнесменів тощо, їх винаходи, відкриття та працю, що сприяла розбудові Польщі, прославляла її ім'я у світі. До цієї діяльності також залучаються дитячі садки, початкові школи, середні школи та коледжі, спеціальні школи, будинки пристарілих, громадські центри та організації, дитячі будинки, клуби, театри, музеї, бібліотеки, архіви, кінотеатри, опери, філармонії, кафе, ресторани, ботанічні сади, міські парки, національні парки, етнографічні музеї просто неба, місця національної пам'яті, радіо, телебачення, ЗМІ, блоги, новинні сайти та сайти соціальних мереж і, перш за все, – польські сім'ї (Тутко, 2015).

Громадські організації також можуть робити значний внесок у справу патріотичного виховання, ініціюючи та організовуючи різні форми діяльності, спрямованої на виховання патріотизму: патріотичні подорожі, табори та тренувальні табори (наприклад, скаути), спортивні змагання, патріотичні марші, тематичні змагання з бігу, велосипедні чи мотоциклетні ралі, сплави на байдарках, патріотичні та польові ігри, історичні реконструкції подій з минулого Польщі, зустрічі з викладачами історії, участь у будівництві пам'ятників, організації галерей та виставок просто неба. Можливості створення нових форм патріотичного виховання дуже великі, різні історичні події служать для урізноманітнення й збагачення діяльності регіональних і загальнонаціональних організацій. Важливо створювати не одноразові акції, а працювати над циклічністю значимих подій, адже часто успіх такої

діяльності залежить не від винахідливості організаторів та ініціаторів, а від соціального резонансу події (публікації у ЗМІ).

Дуже важливою в роботі як державних закладів, так і громадських об'єднань та установ є державна підтримка, одним із прикладів якої можна назвати багаторічну урядову програму «Незалежний 2018», покликану сприяти зміцненню єдності поляків та приурочену до сторіччя відновлення незалежності Польщі (*Program Wieloletni Niepodległa na lata 2017–2021*, 2017, с. 81). Програма розрахована на 2017-2022 роки, її основною метою є пам'ять про складний шлях здобуття незалежності та розбудови держави після її отримання, а також поступове введення реформ, пропозицій та нових ідей на місцях, щоб зміни в країні відбувалися не за допомогою законодавчого примусового насадження «згори вниз», а поступово йшли «знизу вгору», сприяючи одночасно зміцненню місцевих та регіональних громад, міцній основі держави.

Польща досить продумано підійшла до створення програми з виховання патріотизму. У 2016 році було проведено розгорнуте багатовимірне дослідження суспільної думки щодо ставлення населення до країни. Результати дослідження показали глибоку недовіру до держави та уряду, низький рівень патріотичних почуттів до країни та народу, але в той же час високий рівень гордості за свою націю, культуру, мову та інтерес до знакових для Польщі історичних подій. Програма передбачає відповіді на такі суспільні виклики: низький рівень соціального та політичного досвіду незалежної країни, що ускладнює побудову спільноти громадян та ослаблює її зв'язки з державними інститутами; різні очікування від святкування сторіччя незалежності в поляків, що є наслідком відсутності традиції спільного святкування в суспільній культурі. У першу чергу, програма пропонує для заохочення громадян до спільного святкування зробити їх співорганізаторами свята та активними учасниками підготовки, використати столітній ювілей для популяризації польської мови та культури за кордоном і скористатися суспільним інтересом до історії для зацікавлення поляків у діяльності для підвищення рівня патріотичної свідомості.

Отже, програма «Незалежний 2018» фактично закладає напрями та цільові орієнтири національно-патріотичного виховання на роки вперед. Водночас документ не є відірваним від інтересів суспільства. Він спрямований на залучення різних соціальних та вікових груп до національно-патріотичної сфери. На цьому тлі визначаються подальші кроки з налагодження процесу формування патріотизму, який засновується на традиціях громади, регіону та національній ідентичності. Цікавим є

полоністичний блок програми, пов'язаний із поширенням знань про Польщу. Зокрема, такий досвід актуальний для України, де україністика не вичерпала ще свій потенціал і могла би розвиватися на рівні з військово-патріотичними іграми, що значно би збільшило інтерес до патріотичного виховання серед ширших верств суспільства (Волков, 2020, с. 31).

Ще одним масштабним проектом є «Патріотизм завтрашнього дня» – це загальнодержавна грантова програма, яка допомагає виявляти й поширювати знання про польську історію та підтримує ініціативи, що залучають громади до заходів, присвячених вивченню та популяризації місцевої спадщини і культури. Згідно з Програмою, неурядові організації та установи культури місцевого самоврядування з усієї Польщі можуть подати заявку на субсидію на реалізацію проектів у галузі історичної освіти, зокрема: асоціації, фонди, регіональні музеї, будинки та місцеві культурні центри, бібліотеки. Програма «Патріотизм завтрашнього дня» фінансується Міністерством культури та національної спадщини. Польський історичний музей є його оператором з 2009 року. За останні роки було виділено 24 мільйони злотих та профінансовано понад 1100 проектів. У минулорічному виданні програми Музей співфінансував 143 проекти. Серед нагороджених проектів в основному були такі, що пропагують місцеву історію та регіональну спадщину, а також цьогорічні ювілеї (за винятком 100-річчя повернення Польщею незалежності). Проекти, що співфінансуються, передбачають здійснення різноманітних заходів, таких як майстер-класи, вистави, міські ігри, хепенінги, фільми, виставки, публікації та розвиток соціальної архівістики та усної історії. Серед вибраних організацій можна знайти представників майже всіх воєводств (Patriotyzm Jutra).

Висновки та перспективи майбутніх наукових розвідок. Отже, можемо констатувати, що країна постійно тримає фокус уваги на проблемі патріотичного виховання, аналізує поточний стан суспільної думки та свідомості, займається розробкою нових шляхів залучення населення країни до активної участі у вихованні молодого покоління. Основні нормативні засади патріотичного виховання викладені в Законі Республіки Польща «Про систему освіти» від 7-го вересня 1991 року, на ньому базується виховання в школах, дитячих садочках та сімейне виховання. Також Польща, як член Євросоюзу, підпорядковується загальноєвропейським нормативним документам, які стосуються патріотичного виховання. Але соціологічні дослідження показали недостатність такої бази для підтримання належного рівня патріотичної свідомості серед старшого покоління та виховання молодшого, а постійна орієнтація на Європу спричиняє розмиття

національної ідентичності народу, тому постійно тривають нові розробки, які можуть стати в нагоді для подолання цієї проблеми. Потужну підтримку надають громадські та державні об'єднання, що за допомогою бюджетних та грантових коштів розробляють та втілюють у життя цікаві та перспективні проекти. Як бачимо, стаття показує лише напрямок для майбутніх наукових досліджень та роботою над запозиченням позитивного досвіду Республіки Польща для України.

ЛІТЕРАТУРА

- Волков, В. (2020). Національно-патріотичне виховання: сучасний зарубіжний досвід для України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії, Вип. 28*, 31-35 (Volkov, V. (2020). National-patriotic education: modern foreign experience for Ukraine. *Bulletin of Lviv University. Series philosopher-political scientist. studios, Issue. 28*, 31-35).
- Гриценчук, О. (2002). Формування громадянської свідомості (Європейський аспект). *Рідна школа, 10*, 8-9 (Hrytsenchuk, O. (2002). Formation of civic consciousness (European aspect). *Native school, 10*, 8-9).
- Council of Europe. Retrieved from: <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Themes/ECD/>.
- The Council of Europe reports: K. H. Dürr, V. Spajic-Vrkas and J. Ferreira Martins, Strategies for Learning Democratic Citizenship and C. Bîrzéa, Education for Democratic Citizenship: A Lifelong Learning Perspective* (2000).
- Тытко, М. М. Wychowanie patriotyczne w Polsce współczesnej. Retrieved from: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/23380/tytko_wychowanie_patriotyczne_w_polsce_wspolczesnej.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty*. Retrieved from: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19910950425>.
- Крәпиец, М. А. (2001). Добро. W *Powszechna Encyklopedia Filozofii, t. 2*, (ss. 628-639). Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin.
- Тытко, М. М. (2015). Wychowanie Patriotyczne W Polsce Współczesnej: (wybrane Zagadnienia). *Pedagogia Ojcostwa, no. 10 (1)*, 75-114. Retrieved from: http://pedkat.pl/images/czasopisma/po10/PO10_4.pdf.
- Program Wieloletni Niepodległa na lata 2017–2021* (2017). Warszawa.
- Patriotyzm Jutra*. Retrieved from: <http://muzhp.pl/pl/c/1532/patriotyzm-jutra>.

РЕЗЮМЕ

Пахотина Татьяна. Патриотическое воспитание в Республике Польша: нормативные основы.

В статье проанализированы ключевые нормативно-правовые акты, которые легли в основу патриотического воспитания в Республике Польша. Выявлены основополагающие мировоззренческие положения европейских правовых документов по патриотическому воспитанию. Проанализирован основной Закон об образовании, его положения о патриотическом воспитании, их практическое применение на всех этапах образовательного процесса и в разных направлениях образовательной деятельности. Выявлены ключевые принципы таких программных документов – «Патриотизм завтрашнего дня» и «Независимый 2018». Сделаны выводы, что польский опыт является прекрасным образцом для построения современной гибкой системы национально-патриотического воспитания в Украине.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, нормативно-правовые акты, патриотизм, гражданское образование, Родина, национальные ценности, закон.

SUMMARY

Pakhotina Tetiana. Patriotic education in the republic of Poland: legal foundations.

The article analyzes the key legal acts that formed the basis of the education of patriotism in the Republic of Poland. Legislation common to all Eurozone countries and created exclusively for the neighboring country was highlighted. The fundamental worldview principles of European regulations on patriotic education were clarified. It was determined that work in this direction had been carried out for more than 30 years. The main idea of the normative acts in the field of patriotic education was highlighted: determination of basic competences necessary for becoming an active citizen of a democratic society and studying ways to acquire them, creating conditions for lifelong learning of citizenship. The problems with patriotic upbringing in the Republic of Poland and the reasons for the creation of separate legal acts for the country were considered. The main Law on Education, its provisions on patriotic education, their practical application at all stages of the educational process and in various areas of educational activity were analyzed. The key principles of such urgent program documents as "Patriotism of Tomorrow" and "Independent 2018" were identified. The work of the Polish government on public opinion research in matters of respect and trust for the government, love to the Motherland was considered. It was noted that the long-term government program "Independent 2018" is designed to strengthen the unity of Poles and is timed to the centenary of Poland's independence, and "Patriotism of Tomorrow" is a nationwide grant program that helps to identify and disseminate knowledge of Polish history and supports initiatives which involve communities in activities dedicated to the research and promotion of local heritage and culture. In general, it was concluded that the country is constantly focusing on the problem of patriotic education, developing new ways of effective work on patriotic education, but sociological research shows the lack of such a base to maintain a proper level of patriotic consciousness, so new developments are constantly under way to overcome this problem. As a result, emphasis was placed on the fact that the Polish experience is an excellent example for building a modern and flexible system of national and patriotic education in Ukraine.

Key words: legal acts, patriotic education, citizenship, Motherland, program documents.

УДК 37.091.12.011.3-051:004]:37.013.74(438)

Ольга Юзик

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID 0000-0001-9586-6015

Юрій Пелех

Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID ID 0000-0002-1737-4557
DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/519-528

АНАЛІЗ СТАНДАРТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ У ПОЛЬЩІ (КІНЕЦЬ ХХ-ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Автори статті здійснили аналіз стандарту професійної підготовки з інформатики за № 45 – рівень бакалавр та магістр, що бере свій початок з листопада 2003 року згідно з розпорядженням Міністерства народної освіти та спорту Польщі. У статті розкрито класифікацію предметів по циклах відповідно до стандарту підготовки інформатиків за № 45: цикл предметів А, цикл предметів В, цикл основних предметів та практики. Показана можливість продовжити навчання на здобуття